

← Forrige artikel

Historien som våben

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 595

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Morten Lassen

Historien som våben - Ruslands march mod fortiden - og ind i krigen

Gads Forlag, 350 sider. 300 kr.

Historien som våben

Historikeren Morten Lassen har skrevet en rystende bog om, hvordan Putin har sat sig på alt i Rusland. Tilsyneladende er nogle af de voldsomme sider af stalinismen vendt tilbage til gavn for despoten. Bogen er en myriade af forfærdelige eksempler, der på mange måder minder alt for meget om den nazistiske stat. Og faget historie er lagt i stramme rammer, så opvoksede generationer kun erfarer om storhed – den storhed Putin hævder, han har bragt tilbage.

Af Erik Ingemann Sørensen

Sejrsparade på Den Røde Plads i Moskva

I Vesten markeres afslutningen på 2. verdenskrig den 8. maj. I Rusland sker det den 9. maj. Forskellen skyldes, at underskriften på kapitulationsdokumenterne i maj 1945 først kom på plads så sent, at tidsforskellen mellem Berlin og Moskva betød, at det nu var blevet ny dag i det daværende USSR.

Kigger man ud over det europæiske landskab, er der kun to lande, der kan måle sig lidt med den store sejrsparade i Moskva: Frankrig med 14. juli og Italien med den 2. juni. Begge markerer republikkens egentlige fødsel. Det sted, der spilles mest med de militære muskler, er i Moskva. Det der markeres, er sejren i "Den Store Fædrelandskrig" 1941 – 1945. Det er voldsomt, men også imponerende i al dens storhed – i dens hyldest til alle dem, der blev ofre for denne ufatteligt blodige krig. (Kan ses her: https://youtu.be/M1cebaK_-mc?si=N6hff7OUVDrcmzzk).

Sammenligner man, hvad de allierede udstod af tab og lidelser under krigen, er det indlysende, at USSR's tab og ulykker lå langt over, hvad England, USA og Frankrig måtte konstatere. Tilsammen. Det var en decideret udryddelseskrig, Hitler påbegyndte den 22. juni 1941. At USSR sluttede med at udrydde "de fascistiske uhyrer", står i Ruslands historie som måske den største stjernestund.

Det har derfor gjort ondt, at de tre andre allierede ikke har haft større respekt for indsatsen i øst. Det er ofte blevet opfattet som nedladende – ringeagtende. For russerne er Den Store Fædrelandskrig hjerteblod – en vigtig del af den kollektive erindring. Nazismen og al dens væsen er glødende hadeobjekter.

Man må naturligvis stille spørgsmålet: hvad nu hvis staten skærper tonen? Hvad nu hvis lærebøgerne fastslår, at der kun er én måde at forstå det på? Hvad nu hvis propagandaen målrettes mod én opfattelse? Hvor er så den frie tænkning – og hvad sker der herefter med fædrelandsfølelsen?

Det er et af de centrale omdrejningspunkter i Morten Lassens fremragende og velskrevne bog. Fyldt med skarpe analyser, der bygger på et enormt kildegrundlag, der når rundt i næsten alle hjørner. Næsten.

Putins opfattelse

USSR var en kolos på lerbødder, der ud af det blå væltede og knustes. I "Foreign Affairs": "First Person", som Morten Lassen citerer fra, siger Putin i år 2000: "For at være helt ærlig, jeg ærgrede mig kun over, at Sovjetunionen havde mistet sin position i Europa. ... De droppede bare det hele og forsvandt" Morten Larsen tilføjer: "Putins svar er noget underspillet, og senere skal det blive klart, at Sovjetunionens sammenbrud for Putin faktisk var "urkatastrofen", som førte verdenshistorien i den forkerte retning..." (s.43). Normalt forbinder man udtrykket med 1. Verdenskrig, der vendte op og ned på alt. Imperier smuldrede bort – regimer gik i opløsning. Men det er fint set af Morten Lassen at trække begrebet over i tolkningen af Putins opfattelse af "Untergang".

Senere i bogen skriver Morten Lassen: "Efter Sovjetunionens sammenbrud stod de tidligere sovjetborgere i den russiske føderation i et identitetsmæssigt vakuum og med nogle fantomsmerter i forhold til det smuldrende imperium. Medicinen, som skulle samle landet og forhindre intern uro, viste sig at være landets glørværdige fortid med alle dets sejre og ofre for fædrelandet." (s.303). I en anden formulering kaldes det den største geopolitiske katastrofe.

Propagandaen som middel

I 1942 vandt filmen "Moscow strikes back" en Oscar som bedste dokumentarfilm. Det er fortællingen om, hvordan Den røde Hær standser den fremadstormende tyske hær uden for Moskva. Filmen kan ses her: https://youtu.be/NDZqK4dBQvI?si=_35fRoqJlyKWtUgg

Denne film blev et vigtigt led i den statslige fortælling om Den Store Fædrelandskrig. En fortælling der synes ikke at stoppe. Først under USSR – siden under Vladimir Putin. I dag hører Rusland til i toppen af filmfortællende lande.

I 1949 kom filmen "The Fall of Berlin" (Den engelske oversættelse fra russisk). Det er en heroisk fortælling om kampen mod det nazistiske uhyre. Det er en film i to dele. Her folder propagandaen sig ud for fuld styrke. Mod filmens slutning ankommer selveste Josef Stalin med fly til Berlin. (Stalin var bange for at flyve). Her hyldes han af en aldeles entusiastisk skare – nærmest religiøs. Slutningen af filmen kan ses på YouTube her: https://youtu.be/eVp7Nf6pQnI?si=Bh-wi_AhuHSQQruO. Det omtalte klip begynder 1time og 8 minutter inde.

Stalins "yndlings-Stalin" blev spillet af Mikhail Gelovani (1893 – 1956)

Det er ganske enkelt rablende vanvittigt.

Hvis man ønsker at se de russiske film om krigen, skal man i You Tubes søgefelt skrive: Russian war movies with english subtitles. Herefter sendes man til samlingen af disse. Russerne er utroligt dygtige til at producere disse film. Personligt synes jeg, de er værd at se – både grundet fortællingen "an sich" og den ideologiske vinkling. Om filmene, der blev produceret, mens Det kommunistiske Parti sad på magten, skriver forfatteren: "... så fandt man i stedet for en lysende fremtid en lysende fortid. Og den lysende fortid var naturligvis sejren i Den Store Fædrelandskrig, der som sagt blev dyrket, som var det en kult." (s.24).

Her havde det være ideelt, hvis Morten Lassen havde lagt link ind til filmene – gerne med små QR-koder, så man med sin smartphone eller lap top kan scanne koderne og så se filmene. Jeg gør det i mine bøger.

Dette er en side af propagandaen. Den minder uhyggeligt meget om Joseph Goebbels initiativer til at "forføre" tyskerne. Hvad han gjorde med stor succes. Og det gentager sig igen og igen bogen igennem. Løgnen som middel havde og har høj prioritet under de to systemer.

Men nu kunne denne form for visuel propaganda ikke stå alene. Man måtte sikre sig, at den opvoksende generation/ de opvoksende generationer fik den monopoliserede viden ind allerede som små.

Historiebøgerne som opdrager

Morten Lassen skriver: "Da de russiske skoleelever vendte tilbage fra sommerferien i september 2022, havde en vigtig skemaændring fundet sted: Hver mandag skulle skoledagen indledes med en flagceremoni, hvor medlemmerne af ungdomshæren skulle hejse det russiske flag til tonerne af den russiske nationalsang." (s.281). "I de små klassetrin, skulle læreren undervise i "Hvor vi bor" og i "kærlighed til den russiske natur", som er en "manifestation af ens kærlighed til og stolthed over sit fædreland"."

I Rusland er der skabt kontakt med soldater fra Den Store Fædrelandskrig og nutidens børn. Til fremme af fædrelandsfølelsen og fædrelandsstoltheden. (Foto: HPN)

Men der kom mere. Rettet mod de store elever i 10. og 11. klasse. Den 20. august 2023 præsenterede den russiske undervisningsminister Sergej Krawzow sammen med Putins særlige rådgiver Vladimir Medinskij, der er historiker og tidligere kulturminister, en ny historiebog til landets 10. og 11. klasser: Ruslands historie. Fra 1945 til begyndelsen af det 21. århundrede. Helt ny var den nu ikke. De havde rettet i og skrevet helt nye kapitler i bogen. Men målet står skarpt i det afsluttende kapitel om "Den militære specialoperation" (ca. 30 sider) med rubrikker som "Ukrainsk nynazisme", "Kup i Ukraine", "Ukraine er en ultranationalistisk stat" og "Rusland er det helteland". (s.287). Bogen slutes af med fem sider med helteportrætter af russiske soldater, hvoraf de fleste var faldet i Ukraine. Så kan der vist ikke være megen tvivl tilbage om, hvad det rigtige ståsted er.

Straffen for at have et andet ståsted eller blot træde ved siden af er hård. "Den måske mest omtalte domfældelse, gjaldt en pige, som i skolen havde lavet en "antikrigstegning", hvorefter hendes far fik to års fængsel for "bagvaskelse", og datteren kom på børnehjem. (s.289)

Dette er blot en side af, hvad der foregår i dagens Rusland.

Det er til fulde lykkedes for Morten Lassen at fastholde og uddybe det diktatur, der tegner sig et klart billede af. Hele bogen igennem. Rusland er blevet et land, hvor demokratiet synes på vej ud af både sprog og tanke.

Vi andre kan glædes os ved, at Danmarks Riges Grundlov med paragraf 77 éntydigt slår fast: "Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde på ny indføres". Det blev skrevet i 1849. Og det står der den dag i dag.

Det virker derfor lidt mærkværdigt, at regeringen pludselig er med til at sætte en stopper for, at danskerne kan se tv-stationen RT-News, der er den statsfinansierede tv-station på engelsk. Det ligner unægtelig et alvorligt Grundlovsbrud.

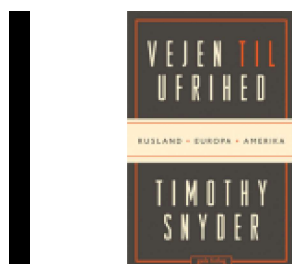
"Historien som våben" er et fagligt fornemt formidlingsværk. Man må absolut kippe med flaget for Morten Lassen. Det er en stor præstation, han har ydet.

PS: kort efter bogen udkom, blev formuleringen "Den militære specialoperation" erstattet af ordet Krig.

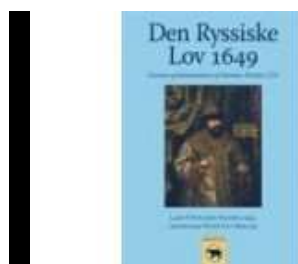
[Historie-online.dk, den 27. marts 2024]

← [Forrige artikel](#)

SE RELATEREDE ARTIKLER

VEJEN TIL UFRIHED

DEN RYSSISKE LOV 1649

RUSLANDS TUSMØRKEÅR

Museumsnumre 77 - Begmand

Ole Mortensøn fortæller om begingens kunst

TV-tips, uge 17, 2024

Bl.a. serie om Boris Johnson

Brikker til Ukraines historie